

Унгария, Русия, Румъния, на Балканите, а в Западна Европа *джаза на манушите* и фламенкото са доказателствата за две от най-прочутите срещи на различни музикални култури. За период от около двеста години циганските хорове са играли важна роля в руската музика. Всичко това показва широко известния, но често забравян факт, че Циганите са внесли своя съществен принос в обогатяването на заобикалящите ги култури.

Следователно общото между Циганите е не само в онова, което свирят, а също и в начина по който го свирят. Много велики композитори, изкушени от циганската музика (Лист, Брамс, Дворжак, Фала, Гранадо и др.) ясно са осъзнавали нейната специфична характеристика. Циганинът отделя по-голямо внимание и значение на творческата интерпретация, отколкото на първичния и оригинален акт на композиране на използваните елементи. Пеенето е високо ценено от *Травелерите* във Великобритания например, не защото е циганско, а защото е мелодично. Същото се отнася и за другите Цигани. Изкуството е средство за изразяване на чувствата, а изразяването е по-важно от формата. От нея се иска само да бъде подходяща за съответния момент:

Peno men ducas guillabando,
sos guillabar sina orobar.

Мъките си казвам като пая,
пеенето е ридание.

Peno retejos quelarando
sos quelarar sina guittar.

Радостите — щом танцувам с нея,
танца — весело деяние.

Copla flamenco (Фламенко стих)

Заради честите миграции, изкуството на Циганите и Чергарите е изкуство на движението, произвеждащо нематериализирани художествени форми: песни, танци, приказки, често — спонтанна и нетрайна поезия и импровизации, които не се запомнят. Някои материални форми обаче са съвместими с пътуването: леки и бързо продаваеми художествени предмети, както и някои форми на некомерсиалното, индивидуално изкуство — женските дрехи, боядисването на каруци в Гърция и на *фургоните* (waggon) на *Травелерите* във Великобритания. В последните години се наблюдава развитие и на някои нови форми в различни и нетипични области (изобразително изкуство, скулптура, литература, кино и др.), а развитието на артистичния професионализъм във всички страни допринася за широката извес-